

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Александър Асенов Воденичаров,
научна специалност „Административно право и административен
процес”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Административно право и административен процес” във ВСУ „Черноризец Храбър”

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № ...../.....2015г. на ВСУ „Черноризец Храбър”

Автор на дисертационния труд : Олга Бориславова Борисова

Тема на дисертационния труд: Усъвършенстване на правната уредба при управление на радиоактивните отпадъци в Република България

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към Юридическия факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър” по научна специалност „Административно право и административен процес”, съгласно Договор за научно ръководство и организационно-техническо осигуряване с Ректора на ВСУ № 5 от 26.02.2013г. Обучението е осъществено в докторантура на самостоятелна подготовка.

Олга Борисова е родена на 22 май 1986г. Завършила е през 2009г. специалност „Право” в Нов български университет –гр.София”. През 2014г. завършва магистърска програма на СА „Д.А.Ценов” -Свищов по Международни икономически отношения.

От 2010г. до настоящия момент работи в ДП „Радиоактивни отпадъци” – София, на длъжност юрисконсулт. Активно работи в областта на ядреното право, като от 2012г. членува в сдружение „Жените в ядрената индустрия –България (WiN –България), асоцииран член на международното сдружение WiN –Global. През 2012г. и 2013г. взема участие с научни доклади в годишните конференции на Българското ядрено дружество по темата: „Правна регулация и законодателство”.

През 2013г. участва в международния ядрен форум: „Българската атомна енергетика –национална, регионална и световна енергийна сигурност, организиран от Български атомен форум, под патронажа на Агенцията по ядрено регулиране. Участието и е по темата: „Технологии и практики при извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения”, с доклад: „Нормативни и регулиращи изисквания при извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения”. Автор е на публикации свързани с управлението на радиоактивните отпадъци на тема: „Правни аспекти на идентифицирането и въздействието на риска при управлението на радиоактивните отпадъци”, и „Европейското законодателство за управление на радиоактивните отпадъци – възможности и области на несигурност при условията на споделена компетентност”.

От април 2013 година Олга Борисова е приета за член на Международната асоциация по Ядрено право, със седалище в Брюксел, Белгия.

През 2014г. след успешно издържан изпит пред Парижката търговско-промишлена палата тя е получила диплом за юридически френски език –DFP Juridique.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е **удачно структуриран в правно-логическа последователност** в две глави, всяка от които съдържа по три раздела, увод, заключение, приложения и използвана литература. Разработен е в обем от 252 страници. Прегледът на използваната литература показва, че съдържащите се в библиографската справка литературни източници имат пряко отношение към темата на дисертацията. Видно от представения литературен обзор докторантката показва познаване на политиката и законодателната уредба на ядрената сфера и конкретно управлението на радиоактивните отпадъци.

Изследванията, предмет на дисертационния труд са с **подчертана актуалност**. Темата за правната регламентация при управлението на радиоактивните отпадъци не е разработвана в българската правна наука. В същото време проблемът за отговорността към бъдещото поколение по отношение дългосрочното управление на тези отпадъци не е решен в действащата национална правна уредба. Основните проблеми при правното регулиране на управлението на РАО произтичат от специфичните свойства на отпадъците и липсата в международното право на задължаващи разпоредби за единна международна класификация на радиоактивните отпадъци и задължаващи разпоредби относно прилагане на общи принципи за защита на бъдещите поколения. Настоящото изследване разглежда проблемната ситуация на национално ниво, като

прави сравнително изчерпателен анализ между българското и френското законодателство и препоръките на европейското законодателство.

Достойнство на труда е **практическата му значимост**. Настоящото изследване анализира възникването, развитието и актуалното състояние на нормативната уредба при управлението на РАО в контекста на международното ядрено сътрудничество и в условията на пълноправно членство в Европейския съюз, като се основава на тезата, че проблемът за защита от радиация не е проблем на отделната държава и в този смисъл националното законодателство за управление на радиоактивните отпадъци се развива, като функция от развитието на международното право.

Конкретните предложения *de lege ferenda* способстват за прецизиране на законодателството в сферата на управление на РАО с цел ефективност на защитата и елиминиране на вътрешните противоречия и несъвършенствата в уредбата.

Научно-приложните резултати и навременността на дисертацията са свързани от една страна с необходимостта да бъдат изпълнени поставените с Директива 2014/87/ЕВРАТОМ изисквания, свързани с усъвършенстване на националното законодателство и привеждане в съответствие с европейската рамка, от друга страна се поставя въпросът за сигурността на ядрената енергетика, за съотношението между риск и целесъобразност. Разглеждат се основните правни инструменти и механизми за усъвършенстване на нормативната уредба.

Следва да се отбележи, че представеният дисертационен труд е **първото в юридическата теория цялостно изследване** на някои от административно-правните аспекти на обществените отношения в сферата на безопасното управление на радиоактивните отпадъци. Въпросите, свързани с административната регулация на дейности, които трябва по безопасен и сигурен начин да изолират от човека и околната среда

отпадъци, за период от 300 до 100 000 години, предизвикват голям обществен отзвук. Неточното категоризиране на отпадъците или прилагането на национални схеми с противоречиви критерии водят до юридически последици с различни форми на проявление от които зависи бъдещето на ядрената енергетика.

Предметът на изследването е напълно осъществен. Нормативната уредба е разгледана, като система от правни принципи и норми, нормотворчески, правоприлагащи и правоохранителни средства и способности. Изследвани са приложимите нормативни актове в международното и вътрешното право, регламентиращи управлението на радиоактивните отпадъци. Анализирани са административно-правният аспект на обществените отношения в сферата на използването на ядрената енергия за мирни цели. В предмета на изследването е включен анализ на административноправните аспекти на защитата на общественото здраве и околната среда от опасното въздействие на йонизиращите лъчения. Проследено е развитието на отношенията по повод безопасното управление на РАО, по начин, който гарантира пред обществото, че икономическите, социалните и други ползи при използването на ядрената енергия превишават неблагоприятните последици от дейността.

3. Аналитична характеристика на дисертационния труд

Глава първа представя възникването и развитието на нормативната уредба при управлението на радиоактивните отпадъци. Първият раздел разглежда понятието управление на радиоактивните отпадъци, като обект на правно регулиране. Посочени са изискванията към юридическите инструменти, които следва да обезпечат безопасното управление на РАО и приложимите режими, които ограничават правата и свободите на гражданите и персонала ангажиран в технологичния процес.

Изследването определя политиката и законодателната уредба на управлението на радиоактивните отпадъци в България, като обективен и независим регулаторен процес. Законодателната уредба е осъществена чрез Закона за безопасното използване на ядрената енергия, като рамков закон, допълнен от подзаконови нормативни актове, отраслови технически стандарти и нормали. Ефективността и ефикасността на националната законодателна рамка по отношение управлението на радиоактивните отпадъци е подложен на задълбочен и обстоен анализ. Отчетен е фактът, че макар ядреното законодателство да е от изключителната компетентност на националната политика, то е подложено на непосредствено въздействие от страна на международното право. Вторият раздел разглежда историческото развитие на националната правна уредба на управлението на радиоактивните отпадъци. Аргументира се поддържа становището, че управлението на РАО се осъществява в международна правна рамка и е част от международното ядрено сътрудничество. Изследвано е хармонизирането на националната правна уредба с международните изисквания. Сполучливо са представени основните фази в развитието на нормативната уредба за управление на РАО. Положителен момент е, че са посочени и анализирани конкретни примери и законодателни практики, при които развитието на технологиите, катализира процеса на развитие на обществото, а оттам и на усложняване на обществените отношения –обект на правно регулиране. В третия раздел, дисертантът разглежда критично състоянието и нормативната уредба при управлението на РАО в условията на пълноправно членство на България в Европейския съюз. Дисертантът умело защитава тезата си, че тези обществени фактори налагат ново качество в правнонормативната уредба, преоценка и усъвършенстване съдържанието на прилаганите юридически понятия. Може да се оцени като положителна страна акцентирането на транспонирането на

европейските директиви и практически формулираните препоръки за отстраняване констатирани несъответствия със законодателството на Европейския съюз.

В глава втора са разгледани възможностите за усъвършенстване на нормативната уредба при управлението на РАО. В раздел първи са изложени основните принципи на безопасност и радиационна защита приложими при разработването на националната нормативна уредба.

Приносен характер е конкретното формулирано предложението *de lege ferenda* за усъвършенстване на националното законодателство в процеса на транспониране на Директива 2013/59Евратом с комплекс от мерки за радиационна защита за лица от населението, а не само на персонала, професионално ангажиран с дейностите с йонизиращи лъчения. Директивата определя основните норми на безопасност за защита срещу опасностите, произтичащи от излагане на йонизиращо лъчение и има непосредствено отношение към фундаменталния принцип за защита на човешкото здраве. Във втори раздел авторът представя теоретична концепция за правния режим за безопасно управление на радиоактивните отпадъци. В хода на изследването, управлението на РАО е разгледано, като отделен правен институт, който изисква специален разрешителен режим от принципи и правила за овластяване и контрол. Комплексът от правни норми е с подчертано императивен характер, което е свързано с възможността при необходимост тяхното прилагане да се осъществява с помощта на държавна принуда. Основателно акцентите във втория раздел са правно-логически обособени по следния начин: (1) административно-правните аспекти на законодателните процедури за реализиране на инвестиционни намерения за управление на РАО с екологични аспекти на въздействие върху околната среда; (2) административно-правните аспекти на обществения контрол по отношение дейността на компетентните

органи свързани с безопасно управление на РАО; (3) административно-правните аспекти на дейността на компетентните органи за управление на радиоактивните отпадъци и взаимодействието между тях.

В третия раздел дисертантът е разгледал обстойно проблеми с юридически характер, пряко свързани с управлението на радиоактивните отпадъци. Положителна страна на представения дисертационен труд е извеждането на практически нормативни предложения за тяхното отстраняване. След широк и задълбочен анализ се достига до верния извод, че законодателят акцентира върху защитата от потенциалните рискове и намаляване на вредите, а се пренебрегва подхода насочен към създаване на условия за икономически стимулиране на по-модерните и безопасни технологии и технически решения.

Дисертантът е посочил две публикации по темата на дисертационния труд. Публикациите са направени в специализирано издание на Българското ядрено дружество, анотирано в международната система за ядрена информация на Международната агенция за атомна енергия. Получените научнопрактически резултати са представени на три международни научни конференции, организирани от Българското ядрено дружество и Български атомен форум, под патронажа на Агенцията за ядрено регулиране.

Авторефератът е коректно изработен и отразява пълно и прецизно съдържанието на дисертационния труд.

На фона на моята като изцяло положителна оценка за научната продукция и дейността на докторантката, бих искал да отправя следните бележки и препоръки:

Въпреки като цяло балансираният подход между теоретични разсъждения, нормативен анализ и оценка на практиката, приложен от автора, на някои места в дисертационния труд превес има нормативният анализ.

Прави впечатление, че някои от разглежданите аспекти на правната уредба при управлението на радиоактивните отпадъци са по-широко и задълбочено изследвани, а други са очертани схематично.

Тези бележки нямат съществено значение и не намаляват научно-приложната стойност на представената дисертация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обсъжданият научен труд показва категорично, че дисертантът притежава **теоретични знания** в областта на публичноправните науки и задълбочено познаване на правната рамка и управлението на радиоактивните отпадъци. Това особено силно проличава в анализа на административно-правните аспекти на правния режим за безопасно управление на радиоактивните отпадъци.

Проучванията в труда, извеждането на научни изводи, аргументирането на поддържаните становища, изразяването на критично отношение по дадени въпроси и др. ясно показват, че кандидатката притежава **способност за самостоятелни научни изследвания**.

Изхождайки от гореизложеното, считам, че представеният дисертационен труд на **Олга Борисова отговаря напълно на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния**

състав в Република България и чл. 27 от Правилника за прилаганото му. Ето защо убедено **предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Олга Бориславова Борисова образователната и научна степен „Доктор“.**

16 декември 2015 г

РЕЦЕНЗЕНТ :

(проф. д-р Александър Воденичаров)